Hallitusneuvos Marjaana Maisonlahti

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, kuuleminen 21.11.2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Esityksen tavoitteet ja tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus sitoutuu julkisen talouden rahoitusaseman kohentamiseksi vahvistamaan julkista taloutta toimenpidekokonaisuudella, joka vahvistaa julkista taloutta nettomääräisesti kuudella miljardilla eurolla vuoden 2027 tasossa. Neljä miljardia tästä on tarkoitus toteuttaa menosopeutuksilla ja kaksi miljardia työllisyyttä parantavilla toimenpiteillä.

Hallituksen esityksellä ehdotetaan toteutettavaksi muutoksia, jotka ovat osa hallituksen julkisen talouden vahvistamiseksi valitsemaa kokonaisuutta. Julkisen talouden tilaa on merkittävästi vaikeuttanut se, että Suomen talouskasvu on ollut viimeisten runsaan kymmenen vuoden aikana heikkoa verrattuna aiempaan sekä muihin Pohjoismaihin ja EU:n keskiarvoon. Tulevina vuosina talouskasvun edellytyksiä heikentää väestökehitys.

Julkinen taloutemme on ollut alijäämäinen vuodesta 2009 lähtien ja rakenteellinen epätasapaino vallitsee julkisen talouden menojen ja tulojen välillä. Valtiovarainministeriön mukaan Suomen julkisen talouden velkaa kerryttävä alijäämä on mittava. Ilman talouspolitiikan merkittävää muutosta, velkasuhteen kasvu jatkuu 2020-luvulla. Vaikka valtion velanhoitokyky on edelleen hyvä, se heikkenee jatkuvasti, jos julkista taloutta ei vahvisteta. Tulevien vuosien mahdolliset kriisit voivat johtaa tilanteeseen, jossa julkinen valta ei kykene julkisen talouden rajoitusten vuoksi reagoimaan kriisiin asianmukaisesti. Tällöin jouduttaisiin liian äkillisesti säästämään julkisista menoista ja kiristämään verotusta. Valtiovarainministeriön mukaan julkisen talouden velkasuhteen vakauttaminen edellyttää nopeita ja merkittäviä toimenpiteitä seuraavien vuosien aikana.

Kansainvälisessä vertailussa korkean verorasituksen ja talouskasvun edellytysten turvaamisen vuoksi tasapainotusta ei voida valtiovarainministeriön mukaan kokonaan toteuttaa verotusta kiristämällä. Hallituksen tavoite julkisen talouden tasapainottamiseksi edellyttääkin myös suoria säästötoimia. Julkisen talouden kestävyydellä hallitus tavoittelee sitä, että julkinen valta voi jatkossa vastata paremmin velvoitteistaan.

Esityksen tavoitteena on pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman osion 4.3, Työhön kannustava sosiaaliturva, linjausten mukaisesti yksinkertaistaa työttömyysturvajärjestelmää ja lisätä työllisyyttä parantamalla työllistymiseen liittyviä kannustimia. Käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta sisältyvät ehdotetut toimenpiteet ovat osa kannustinloukkujen purkamisen kokonaisuutta, ja niillä tavoitellaan nettomääräisesti noin 250 miljoonan euron menosopeutusta sekä noin 20 000 henkilön työllisyyskasvua. Työllisyyden kasvun arvioidaan vahvistavan julkista taloutta noin 550 miljoonalla eurolla. Yhteensä muutoksilla on mahdollista saavuttaa noin 800 miljoonan euron julkista taloutta vahvistava vaikutus.

Ehdotetut muutokset

Palkansaajan työssäoloehtoa koskevat ehdotukset

Työssäoloehdon täyttäminen on edellytys sille, että työnhakijalle voi syntyä oikeus työttömyyspäivärahaan perus- tai ansiopäivärahana. Palkansaajan työssäoloehtoa koskevat ehdotukset liittyvät työssäoloehdon pituuteen ja siihen, mikä on työssäoloehdon niin kutsuttu karttumaperuste.

Työssäoloehdon pidentäminen vaikuttaisi perus- tai ansiopäivärahaoikeuden alkamiseen. Yleisin enimmäisaika on 400 etuuspäivää. 300 päivän enimmäisaikaa sovelletaan, jos työnhakijalla on työhistoriaa alle kolme vuotta. Ehdotettu muutos merkitsisi sitä, että 12 kuukauden työssäoloehdon karttumalla voisi syntyä oikeus vähintään 300 päivään perus- tai ansiopäivärahaa. Tämä 300 päivää vastaa aikana noin 14 kuukauden täyttä työttömyyspäivärahaa. Nykyisin tämän noin 14 kuukauden työttömyyspäivärahakauden voi saada noin kuuden kuukauden työllä.

Esityksessä ehdotetaan, että työssäoloehtoa pidennettäisiin nykyisestä 26 kalenteriviikosta eli noin kuudesta kuukaudesta 12 kuukauteen.

Nykytilaa vastaavasti työssäoloehdon ei tarvitsisi kertyä yhdenjaksoisesta työstä, vaan työssäoloehdon täyttyminen voi tapahtua tarkastelujaksolla, jonka pituus olisi jatkossakin 28 kuukautta. Nykytilaa vastaavasti tarkastelujaksoa voitaisiin jatkossakin pidentää, jos työmarkkinoilta ollaan oltu pois esimerkiksi päätoimisen opiskelun, perhevapaan tai työkyvyttömyyden takia.

Esityksessä ehdotetaan myös, että työssäoloehdon karttumaperuste irrotettaisiin nykyisestä kalenteriviikkokohtaisesta työaikavaatimuksesta ja että jatkossa työssäoloehto karttuisi tuloperusteisesti. Kun nykyisin työssäoloehtoa kerryttää jokainen sellainen kalenteriviikko, jonka aikana palkansaaja on tehnyt työtä 18 tuntia tai enemmän, esityksen mukaan työssäoloehtoa kerryttäisivät sellaiset kalenterikuukaudet, joina palkansaajalle maksettava palkka on bruttona 930 euroa kuukaudessa tai enemmän. Työssäoloehto voisi kertyä myös puolikkaina työssäoloehtokuukausina, jos palkka on vähintään 465 euroa, mutta vähemmän kuin 930 euroa. Tulorajat ovat vuoden 2023 tasossa. Jos kuukauden sisällä olisi useita palkanmaksutapahtumia, niiden palkat voitaisiin laskea yhteen.

Työssäoloehtoa kerryttävää tulorajaa esitetään tarkistettavan kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) tarkoitetulla kansaneläkeindeksillä (KEL-indeksi) vuosittain. Täyden työssäoloehtokuukauden tuottava tuloraja perustuu siihen ansion määrään, joka kerryttää ansio-osaa.

Nykytilaa vastaavasti työssäoloehtoon luettavasta työstä saatavan palkan tulisi olla työehtosopimuksen mukainen. Jos alalla ei ole työehtosopimusta ja palkan perusteena on työaika, kokoaikatyön palkan olisi oltava vähintään 1 331 euroa kuukaudessa (vuonna 2023). Työssäoloehdossa huomioitaisiin vakiintunut palkka, millä tarkoitettaisiin samoja vakiintuneena palkkana pidettäviä tuloeriä, jotka nykyisin huomioidaan ansiopäivärahan suuruutta laskettaessa.

Työssäoloehtoa koskevat muutosehdotukset koskevat vain palkansaajan perus- tai ansiopäivärahaa. Ansiopäivärahaoikeuden syntyminen edellyttäisi lisäksi, että edellä todettu työssäoloehto on täytetty niinä kalenterikuukausina, joina henkilö on ollut palkansaajia vakuuttavan työttömyyskassan jäsenenä. Tämä vastaa nykytilaa. Työssäoloehdon pidentymisen vuoksi esityksessä ehdotetaan, että jäsenyysehto täyttyisi, kun henkilö olisi ollut vakuutettuna 12 kuukautta työttömyyskassassa, ja työssäoloehdon tulisi täyttyä jäsenyysaikana.

Työssäoloehdon muuttaminen tuloperusteiseksi vaikuttaa myös toistuvan työvoimapoliittisesti moitittavana pidettävän menettelyn takia asetettavien työssäolovelvoitteiden ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettavien seuraamusten lakkaamiseen eli etuusoikeuden palautumiseen. Jos ansaittu palkka maksetaan

jälkikäteen työssäoloa seuraavana kuukautena tai myöhemmin, seuraamuksien lakkaamista arvioitaessa huomioon voitaisiin ottaa myös ennen palkanmaksua tapahtuva työ. Tältä osin esitys on valmisteltu yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa.

Työssäoloehdon pidentämisellä on yhteys myös julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 11 luvussa tarkoitettuun niin kutsuttuun velvoitetyöllistämiseen. Tältä osin esitykseen sisältyy siirtymäsäännösehdotus, jonka perusteella työssäoloehdon pidentämistä koskevaa esitystä ei tarvitsisi huomioida, jos velvoitteeseen perustuva työllistäminen alkaa ennen kuin työssäoloehdon pidentämistä koskevaa edellytystä alettaisiin soveltaa päivärahaoikeutta ratkaistaessa.

Ansiopäivärahan määräytymistä koskevat ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan nykytilaa vastaavasti, että palkansaajan ansiopäivärahan perusteena oleva palkka laskettaisiin vakiintuneen palkan perusteella ajanjaksolta, jona henkilö on täyttänyt palkansaajan työssäoloehdon. Vakiintuneena palkkana pidettäviä tuloeriä ei esitetä muutettavaksi.

Koska työssäoloehdossa huomioitava aikayksikkö, kalenteriviikko, esitetään muutettavaksi työssäoloehtokuukaudeksi, esityksessä ehdotetaan, että kuukauden sisällä olevana palkanmaksupäivänä tai olevina palkanmaksupäivinä saatu bruttotulo kohdennettaisiin maksupäivän tai -päivien mukaiselle kokonaiselle kalenterikuukaudelle. Tämä koskisi myös niin kutsuttuja puolikkaita työssäoloehtokuukausia eli kuukausia, joina palkkatulo edellä todetusti olisi vähintään 465 euroa, mutta vähemmän kuin 930 euroa kalenterikuukaudessa. Näin tulo vastaisi sitä tosiasiallista vakiintunutta bruttotuloa, jonka työttömyyskassan jäsen on ansainnut työssäoloehdon kertymisen aikana. Ehdotus toisin sanoen muuttaa palkan kohdentamista nykytilaan verrattuna siten, että kohdistamisaika pitenee nykytilaan verrattuna, mikä esimerkiksi ns. lyhytkestoisen kokoaikatyön kohdalla merkitsee sitä, että päiväkohtainen palkka voi alentua nykytilaan verrattuna.

Esityksessä ehdotetaan kuitenkin, että jos pidempiaikainen työ on alkanut tai päättynyt kesken kuukauden, palkka kohdennettaisiin vaikuttamaan vain ajalle, jona työsuhde on ollut voimassa.

Omavastuuajan pidentäminen ja lomakorvauksen jaksottaminen

Työttömyysetuuden maksamisen alussa asetettava omavastuuaika esitetään pidennettäväksi nykyisestä viiden päivän työttömyyttä vastaavasta ajasta seitsemään työttömyyspäivään. Näin omavastuuaika palautuisi vastaamaan vuotta 2018 edeltänyttä ehtoa.

Esityksessä ehdotetaan myös, että yli kaksi viikkoa kestäneen kokoaikatyön päättyessä tai päättymiseen liittyen maksettavan lomakorvauksen niin kutsuttu jaksotus palautettaisiin. Jaksottaminen tarkoittaa lomakorvauksen jakamista työsuhteen päättymisestä alkaen ajalle, jolta ei maksettaisi työttömyysetuutta.

Nämä muutokset koskisivat sekä palkansaajia että yrittäjiä, jälkimmäisten osalta silloin, jos yrittäjänä työttömyysetuutta saava olisi tehnyt työtä palkansaajana. Muutokset koskisivat paitsi perus- ja ansiopäivärahaa myös työmarkkinatukea, ja ne vaikuttaisivat työttömyyden alkaessa.

Lapsikorotuksen poistaminen

Työttömyysetuuden saajalle, jolla on huollettavanaan 18 vuotta nuorempi lapsi, työmarkkinatukeen, peruspäivärahaan ja ansiopäivärahaan maksetaan lapsikorotusta, jonka suuruus, ilman voimassa olevaa väliaikaista korotusta, olisi vuonna 2023 yhdestä lapsesta 5,84 euroa päivässä (noin 125 euroa kuukaudessa), kahdesta lapsesta 8,57 euroa päivässä ja kolmesta tai useammasta lapsesta 11,05 euroa päivässä. Esityksessä ehdotetaan, että työttömyysetuuksiin maksettavat lapsikorotukset poistettaisiin. Lapsikorotusten poistaminen merkitsee muutosta työttömyysturvan päiväkohtaisessa määrässä, ja

vaikuttaisi myös työttömyysturvalain mukaisen liikkuvuusavustuksen määrään. Lisäksi eräisiin työttömyysetuuden rahoitussäännöksiin esitetään tehtäväksi lapsikorotusten poistamisesta seuraavat muutokset.

Lapsikorotus voidaan maksaa Kansaneläkelaitokselle sen pyynnöstä lapsen elatukseen käytettäväksi ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain (580/2008) mukaista elatustukea työttömyysetuuden saajan laiminlyötyä lapsen elatusvelvollisuuden. Saaduista varoista maksetaan ensin elatusavun saajalle elatusapu siltä osin kuin se ylittää maksetun elatustuen sekä tälle elatusavulle kertynyt viivästyskorko. Kun lapsen saatavaa ei ole enää jäljellä, käytetään elatusvelvolliselta saadut varat valtion takautumissaatavan korvaukseksi.

Lapsikorotuksen poistaminen merkitsisi muutosta myös sen käyttämiseen lapsen elatukseen edellä kuvatulla tavalla.

Työttömyysetuuden sovittelu ja niin kutsuttu suojaosa

Osa-aikaisesti tai lyhytkestoisesti palkkatyössä tai sivutoimisesti yritystoiminnassa työllistyvälle työnhakijalle voidaan maksaa työttömyysetuus soviteltuna. Tämä koskee sekä perus- ja ansiopäivärahaa että työmarkkinatukea. Nykyisin soviteltu työttömyysetuus lasketaan siten, että etuus ja 50 prosenttia saadun tulon siitä osasta, joka ylittää suojaosan, voivat sovittelujakson aikana yhteensä nousta määrään, joka etuutena muutoin olisi voitu maksaa. Suojaosan määrä on 300 euroa kuukauden sovittelujakson aikana, ja 279 euroa neljän peräkkäisen kalenteriviikon sovittelujakson aikana.

Esityksessä ehdotetaan, että suojaosasta luovuttaisiin. Tämän jälkeen soviteltu työttömyysetuus laskettaisiin siten, että etuus ja 50 prosenttia saadusta tulosta voivat sovittelujakson aikana yhteensä nousta määrään, joka etuutena muutoin olisi voitu maksaa.

Pääasialliset vaikutukset

Johdanto

Esitettyjen muutosten pääasialliset vaikutukset voidaan jakaa työttömyyden alun etuusoikeuden muutoksista syntyviin vaikutuksiin (omavastuuaika, lomakorvauksen jaksotus, palkansaajan työssäoloehto ja ehdon täyttyminen) ja työttömyyden jatkuessa syntyviin vaikutuksiin (lapsikorotuksen ja työttömyysetuuden suojaosan poistaminen, palkansaajan työssäoloehto ja ansiopäivärahan määräytyminen). Vaikutuksia voidaan kuvata myös sen perusteella, mihin työttömyysetuuteen vaikutukset kohdistuisivat ja miten muutokset näihin etuuksiin vaikuttavat (työmarkkinatuki, peruspäiväraha ja ansiopäiväraha).

Kaikkien työttömyysturvaan ehdotettujen muutosten vaikutukset riippuvat työttömyystilanteesta. Mikäli työttömyystilanne on oletettua heikompi, myös kaikki suorat vaikutukset etuuksiin olisivat hallituksen esityksessä kuvattuja suurempia. Toisaalta vaikutukset olisivat hallituksen esityksessä esitettyä pienempiä, mikäli työttömyystilanne on odotettua parempi. Epäsuorien, esimerkiksi työllisyysvaikutusten, kohdalla vaikutukset eivät välttämättä muutu suhdannetilanteiden mukana näin suoraviivaisesti. Arvioihin liittyykin merkittävää epävarmuutta, ja vaikutukset voivat poiketa tässä esitetyistä esimerkiksi taloudellisten suhdanteiden, aineistojen puutteiden tai epätarkkuuksien ja inflaation muutosten myötä. Arviot on laskettu pääasiassa vuoden 2023 tasossa.

Taloudelliset vaikutukset

Esityksen taloudellisia vaikutuksia on arvioitu kotitalouksien aseman kannalta, yritysvaikutusten kannalta, julkiselle taloudelle syntyvien vaikutusten kannalta sekä kansantalouteen ja työllisyyteen kohdistuvien vaikutusten kannalta.

Vaikutukset kotitalouksien asemaan

Esityksessä on arvioitu kunkin esitykseen sisältyvän ehdotuksen itsenäisiä vaikutuksia kotitalouksien asemaan. Lopuksi kotitalouksiin kohdistuvia vaikutuksia on arvioitu esitykseen sisältyvien ehdotusten yhteisvaikutuksen kannalta (s. 47 alkaen) vuoden 2019 rekisteriaineistolla toimivalla SISU-mikrosimulointimallilla (malliversio 22.70). Simuloimalla voidaan arvioida, miten kotitalouksien käytettävissä olevat tulot olisivat muodostuneet eri lainsäädännöllä muiden tekijöiden pysyessä ennallaan.

Hallituksen esitykseen sisältyvässä yhteisvaikutusten arviossa ei ole huomioitu etuusmuutosten vaikutuksia työnhakijoiden käyttäytymiseen ja työllistymiseen. Käyttäytymisvaikutusten huomioitta jättäminen tarkoittaa, että arviot kuvaavat lainsäädäntömuutosten vaikutuksia kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin sellaisessa tilanteessa, jossa kotitaloudet eivät lisäisi työntekoaan.

Keskeiset hallituksen esitykseen HE 73/2023 vp sisältyvien ehdotusten yhteisvaikutusten arvioinnin tulokset ovat seuraavat.

Taloudellisen epätasa-arvon mittaamiseen kehitetyllä Gini-kertoimella arvioituna tulonjaon epätasa-arvoisuus lisääntyy ehdotettujen muutosten seurauksena seuraavasti:

1. Simuloitu Gini-kerroin kasvaisi 0,09 yksikköä.
2. Pienituloisiksi luokiteltavien määrä (Alle 60% mediaanituloista, käytettävissä olevat tulot) kasvaisi arviolta 7 200 henkilöllä.
3. Pienituloisuus lisääntyisi keskimääräistä useammin perheissä, joissa on lapsia.

Ehdotetut muutokset vaikuttavat käytössä oleviin tuloihin suhteellisesti eniten tulojakauman alimpiin tulokymmenyksiin sijoittuvissa kotitalouksissa. Yleinen asumistuki ja toimeentulotuki sekä verotuksen progressio kompensoivat osan työttömyysturvan uudistusten negatiivisista vaikutuksista kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin. Täydentävien tulonsiirtojen merkitys näkyy erityisesti alimmissa tulokymmenyksissä.

Ehdotetut muutokset vaikuttaisivat vuoden 2019 rekisteriaineistoilla arvioituna noin 280 000 kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin. Useimmissa tapauksissa käytettävissä olevien tulojen pudotus olisi enimmillään muutaman prosentin luokkaa. Vähäinen muutos syntyy esimerkiksi, jos kotitalouden henkilö saa vuoden aikana vähintään yhden päivän verran soviteltua työttömyysetuutta tai jää työttömäksi, jolloin omavastuupäivien lisääminen vähentää käytettävissä olevia tuloja.

Simuloidun jakauman perusteella muutokset aiheuttavat myös suuria yli 15 prosentin pudotuksia. Yli 15 prosentin pudotuksia esiintyy noin 3 000 kotitaloudella. Yli 15 prosentin pudotuksista arviolta 2 500 kotitalouden kohdalla käytettävissä olevien tulojen pudotus liittyy työssäoloehdon pidentämiseen ja tästä seuraaviin tilanteisiin, joissa oikeutta ansiopäivärahaan ei syntyisi.

Ehdotetut muutokset madaltaisivat sekä miesten että naisten käytettävissä olevia tuloja. Koska täydentävät etuudet ovat kotitalouskohtaisia, sukupuolivaikutusten tarkastelu on toteutettu siten, että asumistuen ja toimeentulotuen muutokset on jaettu tasan kotitalouden aikuisten välillä.

Miesten käytettävissä olevat tulot alenisivat aikuisväestöön kuuluvilla miehillä 0,27 prosenttia (75 euroa, vuositaso) ja naisilla 0,34 prosenttia (77 euroa, vuositaso) koko väestön tasolla tarkasteltuna. Kun

käytettävissä olevien tulojen muutosta tarkastellaan niiden kotitalouksien osalta, joiden tuloihin tässä esityksessä ehdotetut muutokset vaikuttavat, miesten käytettävissä olevat tulot putoavat 2,9 prosenttia (810 euroa, vuositaso) ja naisten tulot putoavat vastaavasti 3,1 prosenttia (690 euroa, vuositaso). Ehdotetut muutokset kohdistuisivat voimakkaammin naisiin, mikä johtuu siitä, että erityisesti 1) lapsikorotuksen saaminen ja 2) osa-aikainen työskentely ja sovitellun työttömyysetuuden saaminen on yleisempää naisten kohdalla.

Ehdotetut muutokset vaikuttaisivat alueelliseen tulonjakoon. Muutokset madaltaisivat ihmisten käytettävissä olevia tuloja kaikissa maakunnissa. Vaikutukset korreloivat vahvasti työttömien alueellisen määrän mukaisesti.

Vaikutukset yrityksiin

Ehdotetut muutokset parantaisivat työnteon kannustimia ja siten työvoiman saatavuutta. Työn tarjontaan kohdistuvan vaikutuksen voi kuitenkin arvioida olevan hieman erilainen erityyppisillä yrityksillä ja eri aloilla.

Esityksessä ehdotetuilla ansio-osamenoon vaikuttavilla muutoksilla sekä näiden ja muiden ehdotettujen muutosten työllisyysvaikutuksilla voi vähintäänkin pitkällä aikavälillä olla alentava vaikutus työttömyysvakuutusmaksun tasoon. Maksutason alentaminen pienentäisi yritysten työvoimakustannuksia.

Ehdotetut muutokset vaikuttaisivat myös yritysten ja muiden työnantajien hallinnolliseen takkaan. Esityksessä on arvioitu, että maksuperusteinen, tuloihin perustuva työssäoloehto parantaisi tulorekisterin käytettävyyttä etuushakemuksen käsittelyssä, mikä vähentäisi työnantajien hallinnollista taakkaa työssäoloehtoon liittyvien tietojen selvittämisessä. Toisaalta tulorekisteriin pelkät pakolliset tiedot ilmoittavalle työnantajalle tehtäisiin jatkossakin tietopyyntöjä työssäoloehdon selvittämiseksi. Lisäksi lomakorvauksen jaksottaminen voi merkitä, että työnantajalta pyydetään juuri lomakorvausta koskevia palkkatietoja nykyistä useammin.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Ehdotettujen muutosten arvioidaan kohentavan julkista taloutta ns. staattisesti eli ilman käyttäytymisvaikutuksia nettona noin 250 miljoonalla eurolla. Säästö kohdentuisi Työllisyysrahastolle ja työttömyyskassoille. Valtion ja kuntien talous heikkenisi hieman verotulojen pienenemisen sekä toimeentulotuen ja yleisen asumistuen menojen kasvun myötä.

Muutosten arvioidaan kuitenkin myös lisäävän työllisyyttä yli 20 000 henkilöllä, mikä vahvistaisi julkista taloutta valtiovarainministeriön arvion mukaan noin 550 miljoonalla eurolla. Yhteensä julkinen talous kohentuisi tällöin noin 800 miljoonalla eurolla, mikä merkitsisi myös valtion ja kuntien talouden huomattavaa kohenemista. Hallituksen esityksessä Hallituksen esityksessä työllisyysvaikutusta on arvioitu seuraavasti:

Toimenpide	Mekanismi	Jousto	Tutkimus	Työllisyysvaikutus, henkilöä
Työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen (28 kk)	Ansiopäivärahan bruttokorvausasteen muutos	APR: 0.8	Uusitalo ja Verho (2010)	5 700

Työssäoloehdon euroistaminen	Ansiopäivärahan ja työmarkkinatuen bruttokorvausteiden muutokset	APR: 0.8; TMT 0.4	Uusitalo ja Verho (2010); Kyyrä (2022)	1 500
Lomakorvausten jaksotuksen palauttaminen	Ansiopäivärahan ja työmarkkinatuen bruttokorvausteiden muutokset	APR: 0.8; TMT 0.4	Uusitalo ja Verho (2010); Kyyrä (2022)	2 200
Omavastuupäivien palauttaminen viidestä seitsemään	Ansiopäivärahan ja työmarkkinatuen bruttokorvausteiden muutokset	APR: 0.8; TMT 0.4	Uusitalo ja Verho (2010); Kyyrä (2022)	1 000
Lapsikorotusten lakkauttaminen	Ansiopäivärahan ja työmarkkinatuen bruttokorvausteiden muutokset; Osallistumisveroasteen muutos	APR: 0.8; TMT 0.4; 0.17 (PTR)	Uusitalo ja Verho (2010); Kyyrä (2022); Jäntti ym. (2015)	10 000*
Työttömyysturvan suojaosista luopuminen	Verotettavan tulon jousto	0,2	Matikka (2018)	vähäinen
Yhteensä				20 400

Lisäksi on arvioitu karkeasti näiden etuusmuutosten vaikutuksia täydentäviin etuuksiin sekä verotuloihin. Toimeentulotuen ja yleisen asumistuen menon on arvioitu lisääntyvän yhteensä noin 91 miljoonalla eurolla.

Ilman käyttäytymisvaikutusten ja työttömyysvakuutusmaksutason muutoksen huomiointia ehdotettujen muutosten arvioidaan heikentävän kuntien taloutta noin 55 miljoonalla eurolla, mikä johtuu verokertymän pienenemisestä sekä toimeentulotukimenojen kasvusta. Arvioitujen työllisyysvaikutusten myötä vaikutukset olisivat kuitenkin kokonaisuutena positiivisia myös kuntataloudelle.

Muut vaikutukset

Suorien vaikutusten lisäksi palkansaajan työssäoloehdon uudistamisesta seuraa välillisiä vaikutuksia yksilöiden työttömyysetuusoikeuteen muun muassa työssäoloehdon voimassaolon arvioinnin kannalta sekä yritystoiminnan, oman työn ja opiskelun sivutoimiseksi osoittamisen kannalta.

Esitettyjen muutosten on havaittu vaikuttavan myös eläkejärjestelmään ja sairausvakuutuslain mukaisiin etuuksiin siltä osin kuin työttömyysetuudet vaikuttavat näihin etuuksiin.

Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten kannalta esityksessä on huomioitavaa, että, kuten edellä on todettu, vuositasolla ehdotettujen muutosten arvioidaan vaikuttavan noin 280 000 kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin. Osalla työnhakijoista esitetyistä muutoksista aiheutuva vaikutus käytettävissä oleviin tuloihin olisi

vähäinen, ja voisi johtua esimerkiksi siitä, että omavastuuaika pitenee kahden päivän työttömyyttä vastaavalla ajalla. Osalla vaikutus olisi kuitenkin merkittävämpi, ja noin 3 000 kotitalouden kohdalla käytettävissä olevat tulot voisivat vähentyä yli 15 prosenttia. Lukuun ottamatta ehdotusta omavastuuajan pidentämisestä ja lomakorvauksen jaksottamisesta esityksillä ei kuitenkaan muuteta sitä, milloin työnhakijalla on oikeus työttömyyden perusteella maksettavaan viimesijaiseen työttömyysetuuteen eli työmarkkinatukeen. Työmarkkinatuenkin määrään vaikuttaa ehdotus lapsikorotuksen poistamisesta.

Yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon kannalta työttömyysturvan muutosten on arvioitu vaikuttavan useammin naisten kuin miesten asemaan. Tämä johtuu arvion mukaan erityisesti 1) lapsikorotuksen saannista ja 2) osa-aikaisen työn ja sovitellun työttömyysetuuden saannista, mutta myös 3) työssäoloehtoon esitetyistä muutoksista. Taustasyyn on arvioitu liittyvän työmarkkinoiden sukupuolittumiseen liittyviin tekijöihin, mutta tämän taustalla ei ole tutkimustietoa.

Lopuksi esitetyillä muutoksilla odotetaan olevan vaikutusta työttömyysetuuden maksajien eli Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen toimintaan ja työmäärään. Lisäksi muutoksella arvioidaan olevan vähäisempiä vaikutuksia työvoimaviranomaisen toimintaan. Esitetyistä muutoksista erityisesti työssäoloehdon uudistamisen ja lomakorvauksen jaksottamisen voidaan arvioida vaikuttavan muutoksenhakujen määrään ja näin myös muutostenhakuasteiden toimintaan.